

La dèria per construir habitacles

Marta Torras

No us fascina quan els infants juguen i busquen espais on amagar-se o ficar-se dins? I quan, amb els materials que troben per l'escola, es construeixen espais tancats on estar i jugar? No trobeu molt interessant observar les relacions que s'estableixen entre ells durant la seva construcció, i en els jocs i activitats que realitzen després, i fent ús de les seves obres arquitectòniques?

Any rere any he pogut observar que hi ha un període en què els infants de dos a tres anys busquen i construeixen espais on amagar-se, on jugar envoltats per murs fets de coixins o de caixes. Aquesta necessitat dels infants de «construir» potser obeeix a la seva progressiva conquesta de l'espai, a la necessitat de dominar-lo acotant-lo, construint contextos on representar diverses escenes (la caseta, el castell, la consulta del pediatre,...). I d'aquesta manera recreen situacions que, amb el joc d'imitació i el món de la fantasia, poden establir la distància necessària per reviuire emocions i reinterpretar la realitat que els envolta.

Amb la construcció d'aquests espais, els infants viuen sentiments i emocions com la intimitat, la complicitat, la satisfacció, la confiança, el gaudi... Experiències i aprenentatges mitjançant els quals desenvolupen tant habilitats motrius (transportar, pujar, baixar, ficar-se...) com habilitats intel·lectuals (imaginar, representar, triar, crear, comprovar, expressar, comunicar...) i socials (posar-se d'acord, esforçar-se, compartir, acceptar les idees i punts de vista dels altres...).

Algunes d'aquestes delicioses i senzilles històries poden servir de punt de partida per a reflexionar sobre les qüestions que ens suggereixen: per què ho fan; quines emocions senten; què pensen; quines relacions estableixen; quines converses tenen; quins jocs realitzen; quins aprenentatges...

Veiem tot seguit una mostra de les que he pogut observar a l'escola quan oferim diferents espais i materials.

Les cortines

A l'escola fa un temps vam observar quant els agradava, als infants, jugar amb les cortines del dormitori; es posaven darrere i esperaven que algú els descobrís, s'amagaven en petits grups rient fins que un altre els trobava, es tornaven a amagar, i els tornaven a trobar... Però aquelles cortines eren massa espesses, així que vam posar cortines «per jugar». Les cortines dels petits són transparents, els permet veure el que passa a l'altre costat de la cortina i, alhora, tenir la sensació d'estar amagats (una altra versió del «papus-tat») i poder gaudir i experimentar la seva recent descoberta que les persones i les coses continuen existint encara que no les vegin. En altres espais vam posar una cortina opaca i, al costat, una de transparent. Ho vàrem fer per donar diferents opcions de joc, de sensacions i de descobertes. Així mateix una cortina de dutxa en un racó del pati els inspirava diferents jocs, tot depenent de les joguines que aquell dia havíem tret «entre tots» del

magatzem (un matalasset, uns patinets, unes caixes i uns ninots de peluix,..). Val a dir, que les cortines de les sales s'utilitzen molt per jugar, sobretot els primers mesos del curs.

El curs passat tenia al meu càrrec divuit nens i nenes de dos a tres anys, i els cinc infants més grans s'hi feien notar per actius i xerraires. Feia ja un any que s'havien conegut a l'escola i es relacionaven principalment entre ells.

Des de l'inici vaig adonar-me que una de les seves preferències era construir cabanes, cases, vaixells, caus, habitacions... Qualsevol material era susceptible de convertir-se en un tancat on posar-se.

Va ser engrescador observar com utilitzaven les diferents propostes d'espais i materials per construir llocs on reunir-se i jugar; gaudien tant de l'estona en què estaven construint els

seus habitatges com del joc que després desenvolupaven «allà dins». I veure com, de mica en mica, altres companys s'anaven afegint al seu joc o feien altres construccions.

El mobiliari

Els primers dies de curs, mentre rebíem els altres companys que arribaven, el petit grup *d'arquitectes* arrossegava totes les cadires, les portaven a un extrem de l'habitació i aprofita-

ven algun altre moble per tancar un espai i posar-se a dins. En aquells espais creats per ells era fàcil trobar-los passant estones compartint el seu joc preferit, parlant en un to tranquil, intercanviant-se mirades i negociant com utilitzar la joguina.

Una tarda vaig poder observar una altra manera

d'acotar l'espai pels mateixos infants. Van agafar tots els coixins que van trobar i els van portar a un racó de la sala cobrint el terra (un al costat de l'altre). Seguidament van agafar 'tots' els contes, es van asseure sobre els coixins i es van posar a mirar un conte cadascun. En aquella estona també va haver força interacció entre ells en un ambient de tranquil·litat. Sembla que en aquests espais dissenyats per ells es crea un ambient de petit grup que

afavoreix el compartir, el comunicar-se, la complicitat... totes elles experiències de socialització positives.

Quan, passat Nadal, en remodelar l'espai vam posar un armari per a la roba de les nines, ja imaginàvem que no trigarien gaire a jugar a tancar-s'hi dins. El dia que van començar a treure tot el que hi havia a l'armari per fer-ho, vam haver de pactar l'estona en què l'armari seria un amagatall i el seu contingut es deixaria a sobre d'una taula perquè no s'escampés per terra. En acabar el joc d'amagar-se, es tornaven a posar els prestatges, els penjadors, la roba... tot havia de quedar endreçat, perquè els que volguessin jugar amb les nines ho trobessin tot al seu lloc. Vaig deduir que amagar-se a l'armari els provocava un seguit d'emocions fortes. Primer, sentir-se capaç d'estar quiet a dins, en mig de la foscor, fora de la vista de tothom. Després, esperar que algun company obrís la porta, o obrir-la un mateix quan ho decidís, i provocar algun gest de sorpresa seguit

de rialles. Aquesta vegada, sense proposar-s'ho prèviament, els infants havien trobat un espai i un material per tenir vivències on reforçar la confiança en un mateix i en els altres, habilitats socials i personals importants per a la convivència i la cooperació.

Les peces d'escuma

Un dels dies que vam anar a jugar amb les peces toves i grosses a la sala que en diem polivalent, van construir un tancat amb dues mitges llunes (habitaclle que solem veure tots els cursos), i van anar a buscar llibres per mirar, intercanviar i comentar allà dins. Un cercle totalment tancat, que es vol mantenir tancat, tot i que s'obre fàcilment en entrar o sortir, que dona l'oportunitat de comprovar el que passa quan en un espai tan petit hi volen entrar molts... És fascinant veure com n'estan de concentrats, intentant tancar el cercle, quan descobrixen que ells hi queden a dins, envoltats d'aquells gruixuts murs.

La mosquitera

En una zona d'aquesta mateixa sala hi ha una mosquitera penjada del sostre on sovint es posaven a jugar dos o tres infants. S'estiraven a terra i feien veure que dormien, s'emportaven allà sota alguna nina o titella que feien xerrar i després s'intercanviaven els papers. Aquell dia, no hi deixaven entrar ningú més. Quan ja havíem recollit, i abans de marxar de la sala, els vaig proposar posar-nos tots junts sota la mosquitera i explicar-los un conte. Allà sota, ben juntets, a fregar un de l'altre per tal que ningú en quedés fora, es va crear una emoció contagiosa... Ens vam encongir una mica i va sortir el riure. Aquesta emoció ja la coneixíem d'altres vegades quan juguem amb el paraicaigudes i sorgeix la proposta de posar-nos tots a sota, com si fos una tenda de campanya. Són episodis de la vida a l'escola que ajuden els infants a anar prenent consciència de grup amb vivències emocionants, especials.

Les caixes de plàstic

El material que oferim en el pati procurem que sigui variat, de diferents volums i pesos. I cada dia traïem del magatzem el que triem entre tots, procurant que permeti tota mena de combinacions. Vam aconseguir unes quantes caixes de plàstic fortes, de les de transportar la fruita. Al principi els nens jugaven a posar-les una darrere l'altra, a caminar-hi pel damunt i saltar. De mica en mica van anar inventant altres jocs.

Un dia un nen es va asseure dins d'una caixa, va agafar-ne una altra i se la va posar a sobre, com si fos una tapa. Li va costar una estona aconseguir quedar a dins d'aquella mena de bagul; s'havia d'encongir perquè quedés ben tancat. Com que les caixes tenen petits forats, m'hi vaig acostar i vam estar jugant a dir-nos coses i a mirar-nos per aquells orificis; dies després el joc va ser imitat per altres companys. Durant la primera estona del joc se'ls veia molt concentrats provant i experimentant amb el seu cos, encongint-se i esforçant-se per entrar dins la caixa i procurant que quedés ben tapada. En la segona estona del joc es dedicaven a gaudir de la sensació d'aïllament i de l'emoció d'esperar que algú descobrís el seu amagatall i se sorprenguéss de la seva proesa. Les cares reflectien l'alegria i la satisfacció de ser els herois d'aquell moment. Petits moments de diàleg lúdic que reforcen l'autoestima de cada infant.

En una altra ocasió van posar quatre caixes, una al costat de l'altra, i es va ficar un infant a cadascuna, assegut amb les cames penjant fora. Mentrestant parlaven entre ells i feien veure que dormien, cadascun en una caixa. Els vaig preguntar què feien i em van dir que anaven en vaixell.

En els jocs d'aquells infants havia anat apareixent el joc simbòlic i de fantasia. Amb el material que tenien a l'abast imaginaven situacions que no havien experimentat mai.

Una tarda en què uns nens jugaven a transportar, moure i ajuntar caixes, de sobte me'n vaig adonar que havien construït una estructura de tres pisos i que en R. era dalt de tot. Com carai havia pujat en aquell gratacels si en R. era el més petit? Si per baixar un escaló encara buscava recolzar-se amb alguna cosa! Em va saber greu haver-me perdut l'ascensió. La situació va

donar molt de si. Vam parlar i els vaig fer veure que no totes les seves edificacions eren segures per enfilar-se. En R. va haver de rumiar com baixar d'allà dalt i després vam aturar-nos a pensar altres maneres de construir i en quins llocs podien enfilar-se que fossin estables i segurs.

Els tubs de cartró

De tant en tant, es treuen al pati tubs de cartró, molt forts i de diferents llargades (alguns arriben a fer dos metres). Cada any veiem com els infants els utilitzen de diferents maneres.

Aquest curs vam poder observar que els anaven posant a terra, buscant que tanquessin zones, fent i refent el que semblava el disseny d'un pis. Els més actius eren dos nens que, com que els tubs eren molt llargs, els transportaven entre tots dos, i això requeria comunicar-se per posar-se d'acord d'on i com posaven els tubs... cosa que es va repetir més d'un dia.

En més d'una ocasió s'emportaven joguines (tricicles, carretons...) i les emmagatzemaven o amuntegaven en aquell espai delimitat. Vaig observar com hi van deixar participar dos nens d'un altre grup que van estar una llarga estona asseguts a dins, al costat de tot aquell munt de joguines i orgullosos del fet que els deixessin al càrrec de totes aquelles pertinences.

Era molt interessant veure com algunes vegades, després d'una llarga estona amb una activitat física i comunicativa intensa, s'asseien a dins o a sobre dels seus habitatges i s'hi quedaven una bona estona sense dir-se res, i aparentment sense fer res en concret. Les cares serioses dels infants donaven a entendre que no només reposaven. Semblava que estaven realitzant alguna activitat mental important. Potser posaven en ordre les seves idees després d'unes vivències interessants, d'emocionants descobertes. Aquesta observació

em sembla demostrativa de la necessitat d'organitzar no només els espais i materials, sinó també els temps a l'escola. Donar el temps suficient que permeti respectar els ritmes de les activitats (físiques, socials, contemplatives, cognitives...) que realitzen els infants.

Les caixes de cartró

A l'escola acostumem a guardar i demanar caixes de cartró mitjanes i grosses per posar-les en dies puntuals al pati com un material més que

pot suggerir infinitat de possibilitats de joc. Un d'aquests dies, jugant amb unes caixes, van quedar uns rectangles grossos de cartró. Al nostre grup de constructors se'ls va acudir alçarlos a manera de mur i el grup es va anar ampliant deixant que altres nens i nenes s'afegissin al joc. Alguns volien fer de promotors, altres de propietaris... Ara bé, tots volien ser inquilins d'aquell habitatge que, si no hi tenien cura entre tots, s'esfondrava en un moment. Quan no l'aguantaven bé, queien tots a sobre el cartró en mig de divertides riallades. El tornaven a alçar, s'estiraven a terra per fer veure que dormien, però si no hi havia algú que s'encarregués de subjectar el cartró... tornava a

caure! En aquella petita aventura estaven experimentant diverses coses alhora: el descobrir les qualitats físiques d'aquells tros de cartró, la necessitat de repartir-se els rols, el sentiment de passar-s'ho bé quan acceptaven nous companys en el grup... He pogut observar que en general als infants els agrada buscar, o construir, espais reduïts on poder estar de vegades sols i altres cops en grup, tots ben junts, ben apinyats. I ja se sap, com més reduït és l'espai, més divertit és. Però, també, es donen més possibilitats de tenir problemes. En alguns moments hi ha qui vol manar massa, o hi ha qui vol construir d'una manera i qui ho vol d'una altra, o un cop construït l'habitatge no deixen entrar d'altres infants... Els conflictes hi són presents i, per tant, esdevenen situacions excel·lents per aprendre a negociar i a conviure en col·lectivitat.

caure! En aquella petita aventura estaven experimentant diverses coses alhora: el descobrir les qualitats físiques d'aquells tros de cartró, la necessitat de repartir-se els rols,

En definitiva

Em sembla interessant afavorir aquest tipus de jocs on es propicien situacions en què, a partir dels propis interessos, els nens i nenes hauran de planificar la seva activitat, posar-se d'acord, resoldre les dificultats que sorgeixin, i tindran la possibilitat d'aprendre i de desenvolupar-se per ells mateixos, ajudats per la presència i l'escolta atenta i còmplice d'un adult disposat a facilitar i guiar la seva activitat. Així mateix els infants podran tenir vivències d'una gran riquesa on es respectin les seves necessitats i ritmes d'acció, cosa que afavorirà la construcció d'una imatge positiva d'ells mateixos i els servirà d'impuls per a seguir sent actius i protagonistes dels seus aprenentatges. ■

Marta Torras, educadora del Centre Municipal d'Educació Infantil Bon Pastor de Figueres